

СУ „Проф. д-р Асен Златаров“

4270 Първомай. ул. „Кочо Честименски“ 20, тел.: 0336 65716, e-mail: sou_zlatarov@mail.bg

МЕХАНИЗЪМ

**ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА УЧИЛИЩНИЯ ТОРМОЗ МЕЖДУ УЧЕНИЦИТЕ
В СУ „ПРОФ. Д-Р АСЕН ЗЛАТАРОВ“ – ГР. ПЪРВОМАЙ,
ЗА УЧЕБНАТА 2018/2019 ГОДИНА**

Механизмът за противодействие на училищния тормоз между учениците в СУ „Проф. д-р Асен Златаров“ - гр. Първомай, е приет на заседание на Педагогическия съвет с Протокол №1 от 03.09.2018 г. и е утвърден със Заповед № РД-10-1757/10.09.2018 г. на Директора на училището.

I. Дефиниция.

Тормозът е форма на насилие, която се определя като *сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група*. Насилието между деца в училище обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Ключови в разбирането за тормоза са следите характеристики на това поведение:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете.
- Тормозът се извършва от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира от социалния живот.
- Тормозът се повтаря многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- **Физически тормоз** - блъскане, щипане, разрушаване, удране, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение.
- **Вербален тормоз** - подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди.
- **Психичен тормоз** - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене.
- **Социален тормоз** - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране. Тормозът може да бъде реален или виртуален. Бързото развитие на електронните комуникации през последните години доведе до нарастване на проявите на насилие, които се извършват чрез интернет или мобилен телефон. Тук спадат:
 - разпространяването на обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook.
 - разпространяването на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават.
 - снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки, видео в интернет без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи.

II. Задължение на всеки учител, възпитател, служител, родител:

Да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

III. Мерки за намаляване на риска от училищен тормоз между учениците:

1. Защита и отстояване на човешките права и проява на междуетническа толерантност.
2. Запознаване на учители, служители, родители и ученици с настоящия „Механизъм за противодействие на училищния тормоз между учениците в СУ „Проф. д-р Асен Златаров“ - гр. Първомай.
3. Провеждане на срещи с цел информиране от класните ръководители какво е тормоз и как се разпознава:
 - сред родители - на родителски срещи и в допълнителния час на класа.
 - сред ученици - в час на класа.
4. Извършване оценка на тормоза в началото на учебната година. Анкетата се провежда и обобщава от класните ръководители до 30.X.2018 г. Резултатите се анализират от Координационен съвет до 10.XI.2018 г.

IV. Начини за противодействие на училищния тормоз между учениците.

Дейности на равнище клас:

1. Превенцията на равнище клас включва приоритетно обучителни дейности и работа с класа:
 - Обучителни дейности, в които водеща роля има класния ръководител – дискусии, групова работа, решаване на казуси като се използват възможностите на часа на класа, различни извънкласни и извънучилищни дейности.
2. Интервенция на равнище клас се отнася до ситуациите от ниво едно и две според приетата класификация.
 - Съвместни дейности между класен ръководител или учител и училищен психолог/педагогически съветник;
 - Насочване на случаи към външни служби:

При идентифициране на ситуация на тормоз, следва незабавно да се уведомят органите за закрила на детето: ОЗД и/или полиция. Сигналът може да бъде подаден от всеки, който е станал свидетел на ситуация на тормоз. Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция.

Основната цел на Координационния механизъм е да бъдат обединени ресурсите и усилията на професионалистите и органите за закрила за осигуряване на ефективна система за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие.

Конкретни стъпки при подаване на сигнал за тормоз към външни служби:

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?
2. Кой може да подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?
3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

1. Кога се подава сигнал за дете в риск?

Съгласно Закона за закрила на детето, чл. 7 (1) „Лице, на което стане известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане”, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.

(2) Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна”.

2. Кой може да подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

От страна на училището всеки един професионалист, работещ в системата на образованието, може да подаде сигнал към отдел „Закрила на детето” по местоживее на детето. Това може да бъде директор, учител, педагогически съветник, училищен психолог, възпитател, хигиенист и т.н. Сигналът може да бъде подаден от името на училището, на Координационния съвет, като се описва цялата събрана информация по случая. По този начин се действа институционално и се подкрепя учителят, който е установил тормоза и риска за детето.

Когато сигналът се отнася за дете в риск, сигналът ще бъде проучен от социалния работник, дори да е подаден анонимно.

В случай на подозрение за ситуация на тормоз, всеки служител в училище може да проведе консултация като се свърже с Националната телефонна линия за деца и разговаря с експерт на телефон 116 111.

3. Къде може да се подава сигнал за дете в риск от насилие и тормоз?

Към Държавната агенция за закрила на детето функционира Национална телефонна линия за деца 116 111. Националната телефонна линия за деца предоставя консултиране, информиране и помощ по всякакви въпроси и проблеми, свързани с деца. Към нея при необходимост могат да се обръщат за съдействие и професионалисти. Националната телефонна линия за деца с номер 116 111 е с национално покритие, достъпна от територията на цялата страна, напълно безплатна за обаждращите се, независимо дали звънят от стационарен или мобилен телефон. Тя функционира 24 часа в денонощието.

Според Координационния механизъм, в случай че сигналът за насилие бъде приет от някой от визираните органи за закрила – получен от дирекция „Социално подпомагане“/отдел за закрила на детето, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи, съгласно чл. 7 от Закона за закрила на детето той е длъжен да уведоми за това останалите незабавно до 1 час от регистриране на сигнала, включително по телефон и факс. Сигналът се изпраща в дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето.

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето (чл. 10, ал. 5) в случаите, отнасящи се до насилие над дете, се разглеждат и анонимни сигнали.

Съгласно Координационния механизъм във всеки един отдел „Закрила на детето“ при дирекция „Социално подпомагане“ началникът на отдела е на разположение, като той определя отговорен социален работник. В отдел „Закрила на детето“ определеният отговорен социален работник извършва проверката на сигнала до 24 часа от постъпване на сигнала.

При проучването на сигнала социалният работник може да потърси съдействие от страна на училището – информация за детето, за взаимоотношенията му с учениците, впечатленията на учителите, т.е. информация, с която да бъде направена оценка на случая. При проучването на сигнала и предприемането на действия се изисква работа в екип от страна на различни специалисти. От една страна, за да се направи точна оценка, а от друга, за да бъдат съгласувани действията на различните специалисти.

В случай че бъде установен риск за детето, то ще бъде отворен случай, т.е. ще бъдат предприети мерки за закрила. Ще бъде изготвен план, в който ще бъдат описани планираните мерки, като социалният работник ще следи за изпълнението на плана.

В работата с децата и техните семейства всеки професионалист има своята роля. Ролята на социалния работник е свързана с проучване на семейната среда и предприемане на мерки за закрила. В същото време той има правомощията и ангажимента да консултира родителите, да подпомогне тяхната ангажираност в работата с детето на равнище училище. Социалният работник може да консултира семейството, да насочи родителите и детето към подходящи социални услуги и консултации.

Мултидисциплинарният екип на местно равнище следва да си постави единна стратегическа цел, за постигането на която следва да изготви съвместен план за действие с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Всеки един от посочените по-горе участници в мултидисциплинарния екип набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни, съобразно собствените си правомощия и в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че да може всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като изпълнението на конкретните дейности и задачи бъде подкрепено със съдействието на останалите участници и в същото време това да спомогне за крайния резултат – дългосрочна цел, която трябва да гарантира в най-голяма степен интереса на засегнатото дете.

Работата в екип ще даде възможност и за обратна връзка между различните специалисти, работещи с детето и неговото семейство, за успехите или трудностите при изпълнението на планираните цели.

Включване на родители:

Привличането на родителите е важна част от реализирането на училищната програма и важно условие за нейната ефективност. Родителите се привличат като партньори в дейностите по превенция, както и в случаите на интервенция.

Родителското съдействие може да има различни измерения, като:

- родители - специалисти от областта на помагащите професии (психолози, социални работници, медиатори, лекари, свещеници) или други професии, които могат да бъдат полезни, включително журналисти, спортисти, драматурзи, композитори, музиканти, художници, режисьори и други, с чиято помощ могат да се реализират ценни училищни инициативи и други;

- родители, които могат да се включат в групи за придружаване на определени групи деца по пътя от дома до училището и обратно;

- родители, които могат да станат посредници между училището и родителите или други организации и институции;

- родители, които могат да осигуряват ресурси – в натурални показатели, услуги или финансови средства, за изпълнение на училищните дейности.

При включване на родителите се има предвид следното:

- във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията;

- в разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете или групата деца, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна;

- родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете или деца от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;

- разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се предостави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;

- от разговора могат да бъдат изведени конкретни договорености кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;

- учителят може да насочи родителите за консултация с педагогическия съветник или с училищния психолог, или с други специалисти при необходимост.

Ресурсна обезпеченост:

Училищното ръководство е необходимо да осигурява обучение за служителите си всяка година, изградени механизми за взаимодействие с различни институции, информация и материали по темата за насилието и тормоза в училище.

V. Процедури и алгоритъм при установен тормоз между учениците.

Ниво на тормоз	Отговор на училището	Отговорни лица
----------------	----------------------	----------------

Ниско /еднократно/ нарушаване на правилата.	<ul style="list-style-type: none"> • Прекратяване на ситуацията на тормоз. • Обсъждане на ситуацията. • Уведомяване на родителите. 	учител, класен ръководител, служител
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата.	<ul style="list-style-type: none"> • Прекратяване ситуацията на тормоз. • Записване на нарушението в регистъра. • Изготвяне на протокол от класния ръководител /учител, възпитател, служител/ във връзка със ситуацията на тормоз до Координационния съвет. • Уведомяване на родителите. 	учител, класен ръководител, служител
Системно нарушаване на правилата, при което има опасност за живота и здравето както на детето-жертва, така и на детето-извършител.	<ul style="list-style-type: none"> • Прекратяване ситуацията на тормоз. • Записване на нарушението в регистъра. • Изготвяне на протокол от класния ръководител във връзка със ситуацията на тормоз. • Среща с родителите. • Насочване към Общинска комисия за БППМН. 	учител, служител, класен ръководител, Координационен съвет

VI. Действия при разрешаване на установен училищен тормоз между учениците.

Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. *За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.* По-голяма част от ситуациите на тормоз следва да бъдат овладени от учителите и възпитателите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест.

Първа стъпка: Прекратяване на ситуация на тормоз.

Задължение на всеки учител и възпитател е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел.

В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно.

Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят/възпитателят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на насилника и други деца, защото това може да урони неговото достойнство.

Често спонтанната реакция на възрастните е заставането на страната на „жертвата” и наказване на „насилника”. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършител на тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от състрадание, за да може то да развие това чувство към другите. Липсата на състрадателност е една от основните причини, поради която се упражнява тормоз.

Втора стъпка: Реакции спрямо детето, което е упражнило тормоз.

Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. Когато се прилага подходът за възстановяване на щетата, е необходимо задължително да се уведоми класния ръководител. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема.

Важно е учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа, а не за да бъде наказан. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се съгласи и ученикът, който е бил потърпевш от тормоза. Като първа стъпка класният ръководител изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на определен резултат, класният ръководител за определен период от време може да проследява поведението на децата.

Трета стъпка: Реакции спрямо дете, което е обект на тормоз.

Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

Важно е класният ръководител да поговори с детето, по възможност още същия ден, за да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо, отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени.

Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстниците.

При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави то само да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;

Подчертава се поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се.

Никога не трябва да се предлага среща между дете, жертва на насилие и неговия мъчител с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици.

Класният ръководител наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

Четвърта стъпка: Реакции, спрямо наблюдателите.

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита правилата на училището. На останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще.
- Убеждаване за отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая.
- Класният ръководител насърчава учениците за грижа спрямо тормозеното дете.